

Цибанюк О.О.

кандидат педагогічних наук, доцент,

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ТА ФІЗИЧНА АКТИВНІСТЬ ЯК ОСНОВНА ТЕМА ДОКУМЕНТІВ ООН

В контексті обраної нами теми заслуговують на увагу офіційні документи міжнародних організацій, що управляють, контролюють або опікуються різними аспектами фізичного виховання і спорту, здоров'я різних верств населення країн світу – ООН, Організації Об'єднаних націй (United Nations – англ.), її дочерніх організацій – ВООЗ, Всесвітньої організації охорони здоров'я (WHO, World Health Organization – англ.); ЮНЕСКО, Організації Об'єднаних Націй із питань освіти, науки й культури (UNESCO, United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization – англ.).

В преамбулі до Статуту ООН, (підписаний 26 червня 1945 р. в Сан-Франциско та набувший чинності 24 жовтня 1945 р.) організації що обрала девізом своєї діяльності слоган «Мир, гідність та рівність на здоровій планеті» було поставлено завдання «створити умови, за яких можуть дотримуватися справедливості та поваги до зобов'язань, що впливають із договорів та інших джерел міжнародного права». Статут ООН закріплює основні засади міжнародних відносин, від суверенної рівності держав до заборони застосування сили у міжнародних відносинах [3].

Ключовою ідеєю Конвенції ООН про права дитини (прийнята резолюцією 44/25 Генеральної Асамблеї від 20 листопада 1989 р.) стало визнання дитини самостійною, повноцінною і повноправною особистістю, що володіє всіма правами і свободами та безумовний пріоритет інтересів дитини перед потребами держави, суспільства, сім'ї, релігії. Серед основних принципів, проголошених даним документом: право на власну гідність, моральне, духовне та фізичне розвиток, закріплене за кожною дитиною, незалежно від того, в якій країні він народився, залишається. Всі неповнолітні діти рівні у своїх правах, вони не можуть бути скасовані, принижені або ущемлені (стаття 1 даної Конвенції визначає дитиною кожну людська істоту до

досягнення 18-річного віку, якщо згідно із законом, що застосовується до цієї дитини, вона не досягає повноліття раніше – О.Ц.). Діти визначені повноправними громадянами своїх країн, яким надається громадянство (держава) та ім'я (батьками), вони мають право на життя (стаття 6), їм забезпечено у максимально можливій мірі виживання та здоровий розвиток, соціальний догляд і медичну підтримку (стаття 6, 23, 24). Діти з фізичними або психічними відхиленнями повинні бути забезпечені особливою турботою і увагою [2].

Один із основних принципів Конвенції передбачає надання безкоштовного навчання. Держави-учасниці визнають право кожної дитини на рівень життя, необхідний для фізичного, розумового, духовного, морального та соціального розвитку дитини. А також заохочують та розвивають міжнародне співробітництво з питань, що стосуються освіти, зокрема, з метою сприяння ліквідації невігластва та неграмотності у всьому світі та полегшення доступу до науково-технічних знань та сучасних методів навчання (стаття 27).

Права дитини позиціонуються як першорядні в питаннях отримання будь-якої допомоги. Неприпустима будь-яка експлуатація і жорстоке поводження, залучення до робіт, що приносить шкоду розвитку і здоров'ю. Право на мирне життя, в якій саме дорослі повинні навчити взаєморозуміння та поваги до інших людей незалежно від раси, віросповідання і національності. Категорично заборонено вирощувати расову або соціальну ненависть [2].

Згідно статті 30 Конвенції про права дитини, для всіх дітей закріплено право на розвиток особистості, талантів і розумових і фізичних здібностей у повному обсязі. Крім того, визнаються права дитини на відпочинок та дозвілля, на участь в іграх та розважальних заходах, заняттях мистецтвом, що відповідають її віку, й участь у культурному житті. Країни-учасниці Конвенції поважають та заохочують ці права та сприяють наданню відповідних й рівних можливостей для культурної та творчої діяльності, дозвілля та відпочинку [2].

Проблеми суспільного визнання ролі фізичного виховання і спорту, рівня кадрового забезпечення в закладах освіти країн світу, доступу до фізкультурно-спортивних споруд тощо були і залишаються актуальною темою для ООН. Так, за даними М. Дутчака, 9-10 січня 2003 р. у Парижі відбувся «круглий стіл»

міністрів, відповідальних за розвиток спорту у своїх країнах, основною метою якого став аналіз ролі фізичної культури і спорту у суспільстві. У декларації Міжнародної конференції «Спорт і розвиток», що відбулась у лютому того ж року в Швейцарії підкреслювалось, що саме різноманітність спорту, його реалізація забезпечує як зміцнення здоров'я, так і сприяє соціальному розвитку суспільства, та є невід'ємним правом людини [1, с. 3].

Звіт спеціальної групи з питань спорту і розвитку миру, створеної за ініціативи Генерального секретаря ООН К. Аннена на чолі з виконавчим директором Дитячого фонду ООН К. Беламі та спеціальним радником Генерального секретаря ООН з питань спорту у справі розвитку та зміцнення миру А. Огі, що був опублікований у жовтні 2003 р. детально проаналізував вклад спорту та його потенційні можливості у новому тисячолітті. Так, було зазначено, що визнання спортивної діяльності однією із важливих складових програм ООН, зокрема освітніх і дитячих, спричинило формулювання таких рекомендацій урядам країн світу де спорт є частиною проєктів, спрямованих на покращення життя дітей, які хворіють або (та) живуть у бідності; його використання як засіб полегшення страждань біженців від стресів, травм та інших негативних наслідків збройних конфліктів; примирення, поновлення дипломатичного діалогу.

Ще одним пролонгованим результатом роботи групи став виступ А. Огі на X Всесвітньому конгресі «Спорт для всіх» у листопаді 2004 р. в Римі. Спеціальний радник Генерального секретаря ООН з питань спорту у справі розвитку та зміцнення миру зазначив, що основною метою діяльності ООН у цій сфері повинна стати доступність фізичного виховання і спорту для всіх. За словами оратора, зусилля мають бути спрямовані на створення умов для занять фізичними вправами і спортом для кожної дитини і завдяки цьому досягати кращого життя, приєднуватися до здорового способу життя, уникати шкідливих звичок тощо.

У листопаді 2003 р. Генеральна асамблея ООН прийняла Резолюцію 58/5 «Спорт як засіб сприяння освіти, здоров'ю, розвитку і миру». Цим документом 2005 рік проголошено Міжнародним роком спорту і фізичного виховання та визначені шляхи досягнення консолідації зусиль урядів країн світу, міжнародних агентств і установ, спортивних організацій, а саме:

– формування та реалізація політики і програм розвитку фізичної культури і спорту, підвищення інформованості громадян з питань здоров'я та рухової активності;

– використання можливостей спорту для солідарності та співробітництва заради миру, розвитку соціальної та тендерної рівності, утвердження загальнолюдських цінностей;

– визнання вкладу спорту і фізичного виховання у економічний та соціальний розвиток, забезпечення будівництва і реконструкції спортивної інфраструктури;

– удосконалення та підвищення ефективності фізичного виховання передусім у навчальних закладах, підтримки спорту з урахуванням місцевих особливостей для освітнього, соціального і культурного розвитку;

– активізації співробітництва і партнерства між усіма діючими сторонами, включаючи сім'ї, школи, клуби, місцеві громади, молодіжні, спортивні, організації, органи виконавчої та місцевої влади, а також громадський та приватний сектори задля забезпечення доступності фізичного виховання та занять спортом;

– прискорення розробки міжнародної антидопінгової конвенції під егідою ЮНЕСКО [1, с. 2].

Серед заходів у рамках Міжнародного року спорту і фізичного виховання були проведені, зокрема всесвітні науково-практичні конференції: «Спорт і розвиток (економіка, культура, етика)», Німеччина, 13-15 лютого 2005 р., «Спорт і здоров'я», Туніс, 22-24 березня 2005 р., «Спорт і оточення», Японія, 31 липня 2005 р., «Спорт і виховання», Таїланд, «Спорт і розвиток – 2», Швейцарія, 4-6 грудня 2005 р. [1, с. 3].

Список використаних джерел:

1. Дутчак М. Організаційні засади проведення Міжнародного року спорту і фізичного виховання в Україні. *Фізичне виховання в школі*. 2005. № 1. С. 2–3.
2. Конвенція о правах ребенка. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/childcon.shtml (дата звернення: 01.03.2022).
3. Устав ООН. URL: <https://www.un.org/ru/about-us/un-charter> (дата звернення: 01.03.2022).